

El model educatiu de la UOC, bases i evolució

Un marc per a la consolidació del canvi

Juny de 2017

Índex

Introducció.....	4
1. Les bases del model.....	6
1.1. Un model centrat en l'estudiant.....	6
1.2. L'aprenentatge, un procés complex	7
1.3. Una docència distribuïda que dona suport a l'aprenentatge.....	8
1.3.1. El professorat responsable d'assignatura (PRA).....	9
1.3.2. El tutor o tutora	10
1.3.3. El professorat col·laborador.....	10
1.4. Un equip de professorat diferent.....	11
2. L'evolució del model avui.....	12
2.1. Un model centrat en l'estudiant.....	13
2.2. El disseny dels programes.....	13
2.3. Les unitats d'aprenentatge en què s'organitzen els programes (matèries, assignatures, projectes, tallers, etc.).....	13
2.4. Un model competencial	14
2.5. Els recursos d'aprenentatge	15
2.6. L'acompanyament docent.....	17
2.7. L'avaluació	17
2.8. Recursos per a estudiants globals	18
2.9. El temps d'aprenentatge	18
2.10. L'autonomia del professorat.....	19
2.11. El nou paper de l'eLearn Center	20
3. Les pròximes actualitzacions del model.....	21
Bibliografia referenciada.....	22

Introducció

Aquest document de caràcter intern, elaborat pel **Vicerektorat de Docència i Aprenentatge**, s'adreça al professorat i a la resta de personal acadèmic i personal de gestió de la UOC amb la finalitat d'explicar i ordenar els canvis en els quals estem treballant per tal d'actualitzar i millorar el nostre model educatiu en el marc de l'actual Pla estratègic.

El document, en primer lloc, fa un breu repàs de les bases en què s'ha fonamentat el model de la UOC des del començament i dels diversos rols docents que tenim en funcionament. Intenta aclarir sintèticament alguns aspectes que amb el pas del temps poden haver quedat desdibuixats, sense pretendre, en cap cas, fer-ne una revisió exhaustiva ni una modificació substancial.

L'anàlisi que es fa en el document parteix de la base que els fonaments del model, avalats per una bona part de la recerca educativa, avui continuen vigents.

En segon lloc, el document es refereix als canvis que estem implementant en relació amb els processos de disseny dels programes i de les seves assignatures o d'altres unitats alternatives que les poden substituir, com ara els projectes, els tallers, els treballs al laboratori, etc., fent especial èmfasi en el **treball per competències**, centrat en **l'activitat del·l'estudiant**, i en el **nou disseny dels recursos d'aprenentatge**. També es fa referència a aspectes cabdals com són l'acompanyament docent, el retorn i l'avaluació, aspectes que cal revisar i millorar per a preservar l'alta qualitat del model.

En tercer lloc, també es fa esment de la importància de facilitar als estudiants el màxim aprofitament del seu temps, dimensionant la seva dedicació a l'aprenentatge de manera adequada, i de la necessitat de pensar en la diversitat de procedències d'aquests estudiants.

Més enllà de les qüestions conceptuals i acadèmiques, el document també fa referència a aspectes d'ordre pràctic, pressupostari o d'organització dels processos que donen suport a la docència, com ara el paper de l'eLearnCenter. Aquestes referències, juntament amb els comentaris sobre l'autonomia del professorat en les decisions referides al model, responen a qüestions que s'han anat plantejant en les diverses sessions de treball mantingudes en el procés de concreció dels canvis i que han generat algunes controvèrsies. En cap cas, novament, no es vol fer una revisió exhaustiva de tots els processos subjacents al desenvolupament de l'activitat docent.

Finalment, es fa una breu incursió en alguns aspectes que mediatitzaran les futures actualitzacions del model, fent èmfasi en el procés de digitalització que afectarà una bona part de les pràctiques socials i professionals en els pròxims anys, amb el be-

nentès que l'objectiu d'aquest document no és descriure o avançar el futur del model educatiu de la UOC, sinó emmarcar i donar sentit a tots els canvis o consolidacions que avui estem duent a terme.

El que s'expressa a continuació, doncs, és la posició del Vicerectorat de Docència i Aprenentatge en relació amb el desplegament d'un dels eixos fonamentals del Pla estratègic en marxa.

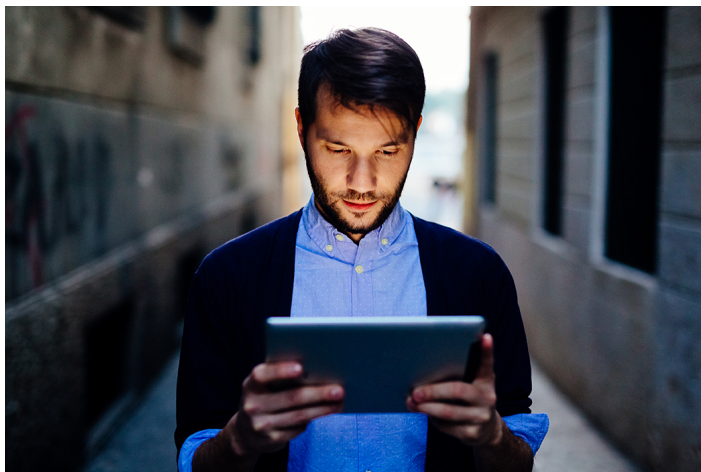
1. Les bases del model

Un dels trets fundacionals de la UOC és el de disposar d'un **model educatiu propi**. No és gens habitual que les universitats defineixin un model per al conjunt de la seva activitat docent. La tradició marca que cada professor o professora, en el marc de la seva llibertat de càtedra, formuli la seva docència de la manera que li sembli més convenient. Aquesta tradició s'ha basat en la creença que els bons investigadors necessiten un llarg procés de formació i el domini d'unes determinades metodologies per a arribar a ser-ho, però que la docència és inherent a l'expertesa en un determinat àmbit de coneixement. El predomini d'aquesta visió ha impedit durant molt de temps que es produïssin avenços significatius en la millora de la docència universitària.

Sortosament, aquesta creença va perdent adeptes i cada cop hi ha un consens més gran sobre la necessitat que el professorat disposi d'una formació específica per a poder dur a terme la seva activitat docent. També continua guanyant força la idea que les pràctiques docents s'han de basar en evidències sobre les metodologies més apropiades per a facilitar, en cada cas, l'aprenentatge dels estudiants.

1.1. Un model centrat en l'estudiant

La UOC, la universitat pionera al món a oferir formació universitària en línia, va tenir l'encert de definir, des de la seva posada en marxa, un model educatiu per al conjunt dels seus programes. Aquest model tenia com a divisa principal posar l'estudiant al centre del seu propi procés d'aprenentatge en comptes de posar-hi el professor. Aquest canvi en

l'enfocament va suposar des del primer moment la definició d'un marc comú que havia de ser respectat per tot el professorat per tal de garantir el **model centrat en l'estudiant**.

El professor no esdevenia, per això, menys important, però en deixar de ser el centre de l'activitat docent s'havia d'adaptar a un nou rol basat en el guiatge i l'acompanyament a l'estudiant, en la selecció i el disseny de les activitats i els continguts que es posen al seu abast i en l'avaluació del seu procés d'aprenentatge.

Avui, els fonaments en què es basen els models docents centrats en l'estudiant són àmpliament compartits per experts i expertes i han estat llargament referendats per la recerca sobre l'aprenentatge humà.

Aquests models, amb caràcter general, parteixen de la base que el coneixement no es transmet mecànicament i directament de l'expert o experta cap a l'aprenent, perquè l'aprenentatge és un procés de construcció que fa cada estudiant de manera singular a partir de les seves experiències i coneixements previs i d'acord amb un conjunt de circumstàncies individuals que poden variar força entre individus i entre grups socials i culturals diferents.

1.2. L'aprenentatge, un procés complex

Així mateix, l'**aprenentatge**, en general, no es concep com un procés lineal, sinó com un **procés més complex** en el qual, com més experta esdevé una persona en un determinat domini, més facilitats té per a continuar-hi aprenent autònomament. Per contra, com menys expertesa, més guiatge i més ajudes li faran falta.

Des d'aquesta perspectiva, és molt important per a un bon aprenentatge que l'estudiant tingui una **actitud activa** i una **motivació suficient**, que es pugui exercitar continuament en relació amb el coneixement i les competències que s'han d'adquirir i que pugui establir una interacció freqüent amb el professor o professora i amb la resta d'estudiants.

L'aprenentatge té un component social molt rellevant. Aprenem més i millor en la mesura que ho podem fer en col·laboració, discutint i compartint amb professorat i altres companys i companyes els problemes i els reptes que ens plantegen els nous aprenentatges.

Els **entorns** que faciliten la col·laboració entre estudiants i aquesta interrelació freqüent amb l'equip docent són imprescindibles, doncs, per al bon aprenentatge. Per sort, les tecnologies digitals disponibles avui faciliten enormement aquestes interaccions, que es poden produir entre persones que poden estar en qualsevol lloc del món, i els entorns d'aprenentatge a què donen lloc superen en flexibilitat, en personalització i en riquesa comunicativa les classes presencials massificades o les que només utilitzen un canal unidireccional entre el professor o professora i els seus estudiants. Els models centrats en l'estudiant, en la mesura que propicien l'adquisició de competències per a l'aprenentatge autònom, encara permeten treure més partit de les **xarxes de col·laboració entre iguals** i dels recursos que internet posa al seu abast, cada cop amb més facilitat.

1.3. Una docència distribuïda que dona suport a l'aprenentatge

La UOC, doncs, va desestimar, des del primer moment, les classes magistrals com a forma ordinària de docència. Aquesta renúncia va obligar a repensar a fons els rols del professorat. Mitjançant una acció docent distribuïda entre diversos experts i expertes, un sistema elaborat d'acompanyament als estudiants substitueix la docència tradicional. L'estudiant a la UOC disposa, des del primer moment, d'un pla d'aprenentatge per a cada assignatura (el **pla docent**), on s'especifiquen els objectius, les competències que s'adquiriran, les activitats d'aprenentatge i d'avaluació que es proposen i els recursos d'aprenentatge que es tindran a disposició (textos, vídeos, llibres, simuladors, laboratoris, programari específic, etc.), i tot amb un calendari establert d'acord amb les dates bàsiques de cada semestre.

Un cop comença el curs, l'estudiant s'incorpora a un grup (a una **aula virtual**, de moment) amb altres estudiants amb qui comparteix l'assignatura i disposa d'un professor o professora per a cada assignatura que segueix. Aquest **professor o professora guia els estudiants** en el seu procés d'aprenentatge, els orienta, els proposa activitats, hi detecta incomprendions, els resol dubtes i els avalua. L'estudiant, mitjançant les activitats d'aprenentatge i d'avaluació proposades i de la lectura, la visualització i l'estudi dels recursos que té a l'abast, avança en el seu procés, treballant individualment o bé en grup amb altres companys i amb el suport i l'acompanyament continu del professor o professora. És l'estudiant qui marca el ritme a l'hora de rebre aquest suport i la freqüència amb què l'utilitza.

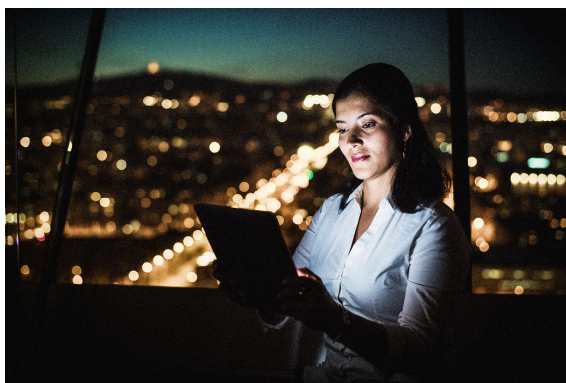
El professorat, en realitat, fa unes funcions de més valor afegit. La funció docent a la UOC és el fruit del treball en equip. Professors amb perfils complementaris col·laboren exercint diferents rols.

1.3.1. El professorat responsable d'assignatura (PRA)

Cada assignatura o projecte té un professor o professora responsable al càrrec. El **professor o professora responsable** és l'encarregat de **dissenyar l'assignatura**, d'acord amb les directrius del programa a què pertany, d'elaborar el **pla d'aprenentatge** i de seleccionar i encarregar els **recursos d'aprenentatge** que caldran, és a dir, els continguts presentats en diversos formats i les activitats que l'estudiant haurà de fer per a l'adquisició de les competències que s'han d'assolir a l'assignatura o projecte corresponent. També és qui es responsabilitza de supervisar el desenvolupament de l'assignatura en tots els seus vessants i de fer-hi propostes de millora. El professor responsable d'assignatura (PRA) és normalment un professor o professora permanent de la UOC amb dedicació a temps complet.

Un cop fet el disseny de l'assignatura i del pla d'aprenentatge, el PRA encarrega l'elaboració o la selecció de recursos d'aprenentatge a altres professors d'entre els millors especialistes nacionals o internacionals. Les diverses assignatures reben, doncs, la col·laboració de professorat expert d'arreu o de professionals de referència en un determinat camp.

La participació d'especialistes de referència en l'elaboració dels recursos d'aprenentatge a la UOC permet al·l'estudiant poder llegir o escoltar professorat d'àmbit internacional en el seu camp d'especialització en un format adaptat i degudament contextualitzat per a l'aprenentatge en línia. Des de la UOC l'estudiant té accés a un equip de professorat propi expert en docència en línia i molt qualificat en el seu àmbit de coneixement i, al mateix temps, als millors especialistes de cada matèria, professionals d'alt nivell o professors i professores en altres universitats que complementen i enriqueixen el coneixement de l'equip acadèmic propi.

Quan l'assignatura es posa en marxa el PRA treballa amb l'**equip de professorat col·laborador**, provinent del món acadèmic o d'un camp professional afí a l'àmbit de coneixement corresponent, que es fa càrrec d'acompanyar cadascun dels grups d'estudiants de cada assignatura, tal com ja s'ha explicat.

1.3.2. El tutor o tutora

Més enllà de l'acompanyament per a cada assignatura, projecte o unitat en què s'estructura un determinat títol, l'estudiant també té un **tutor o tutora** que l'acompanya al llarg de tot el programa (de grau o de màster). El tutor o tutora vetlla, en primer lloc, perquè l'estudiant tingui una bona adaptació a l'entorn en línia quan s'incorpora a la Universitat, l'acull i l'ajuda en la tria de les assignatures en les quals s'ha de matricular i en el càlcul del nombre de crèdits que pot seguir raonablement en funció del temps que té disponible. També l'atén en la resolució de problemes puntuals derivats del seguiment del programa, donant-li el suport necessari per a evitar l'abandonament, i l'orienta en relació amb les pràctiques i amb les sortides professionals o la continuació d'estudis un cop obté el títol. La tutoria assegura una comunicació fluida entre la Universitat i l'estudiant, ajuda a la personalització i assegura un acompanyament integral mentre l'estudiant és membre en actiu de la comunitat universitària.

1.3.3. El professorat col·laborador

Els professors que acompanyen l'estudiantat en les diverses assignatures i els autors dels recursos d'aprenentatge que es posen a disposició del·l'estudiantat són, en la immensa majoria, professors col·laboradors que combinen la seva feina a la UOC amb la seva activitat en un camp professional determinat o amb l'exercici acadèmic en una altra universitat. Aquest equip de col·laboradors i col·laboradores garanteix una gran **flexibilitat en l'oferta acadèmica**, una **especialització d'alt nivell** en el que cal en cada moment i l'**escalabilitat** del model. Gràcies al model en línia, la UOC pot disposar dels millors experts que necessita en els programes que ofereix mitjançant una gran xarxa de col·laboració acadèmica oberta al món.

Els tutors també són col·laboradors a temps parcial amb una forta vocació d'acompanyament i suport als estudiants.

Però tota aquesta xarxa acadèmica no seria possible sense un nucli potent de professorat dedicat en exclusiva a la UOC. El professorat permanent de la UOC és la clau de volta de tota la xarxa acadèmica d'aquesta universitat. Sense aquest professorat el model no seria possible, i sense la seva singularitat, tampoc.

1.4. Un equip de professorat diferent

Com és i què fa un professor o professora de la UOC? El professorat de la UOC, en els aspectes bàsics, no es diferencia gaire del d'una altra universitat: és expert en un àmbit de coneixement determinat, fa docència i recerca i difon, sistematitza i transfereix coneixement. El professorat de la UOC podria ser-ho en una altra universitat, però no és això el que més el caracteritza.

El que fa singular el professorat de la UOC és, en primer lloc, la seva capacitat per a formar part de projectes que requereixen el **treball en equip** i el **treball interdisciplinari** de manera contínua. A la UOC no és possible una acció docent en solitari.

El professorat permanent de la UOC treballa amb equips de professorat col·laborador que, duent a terme diversos rols, fan possible el disseny i el desenvolupament d'una oferta docent en línia d'alta qualitat.

D'altra banda, per a exercir aquest lideratge i poder coordinar el conjunt d'accions que té encomanades, el professorat de la UOC ha de ser **expert en docència en línia**, ser especialista en una matèria determinada i tenir, a més, un coneixement ampli de l'àmbit acadèmic a què pertany. L'expertesa en docència en línia és fonamental per a poder respondre adequadament a les necessitats formatives del·l'estudiantat. L'especialització en una matèria li ve donada, entre altres, per l'enfocament de la seva recerca i per la delimitació de l'àmbit en què pot actuar com a expert o experta destacat, però també és imprescindible que tingui un coneixement el més ampli possible de la parcel·la docent que té encomanada, més enllà de la seva pròpia especialització. Es tracta d'un coneixement com el que tindria un editor. No és expert en tot, però sap on són els experts de les matèries que té a càrrec seu, sap identificar-ne els millors i és capaç de treballar-hi per tal d'obtenir el millor producte formatiu. Una part dels especialistes a la UOC està entre els autors i professors col·laboradors, per això la relació entre el professorat permanent i els seus col·laboradors no és una relació de jerarquia acadèmica, sinó un treball en equip entre especialistes diferents que resulta molt fructífer quan es desplega amb tota la intensitat.

2. L'evolució del model avui

Els principis que van inspirar el model de la UOC en el seu començament continuen vigents avui. Un model centrat en l'activitat de l'estudiant, un sistema d'acompanyament docent per part del professorat i dels materials didàctics i una planificació de l'aprenentatge basada en l'avaluació contínua.

El 2010, l'OCDE va sintetitzar en el document *The Nature of Learning* els set principis de l'aprenentatge que haurien de fonamentar tota acció educativa.

Aquests principis estan basats en una àmplia anàlisi sobre els resultats de la recerca en les darreres dècades, en tots els nivells educatius:

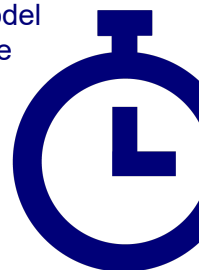
1. L'alumnat és el centre de l'aprenentatge.
2. L'aprenentatge és de naturalesa social.
3. Les emocions i l'interès són part integral de l'aprenentatge.
4. L'aprenentatge ha de tenir en compte les diferències individuals.
5. L'esforç de tot l'alumnat és clau per a l'aprenentatge, però no l'avorriment, l'angoixa o la por.
6. L'avaluació contínua afavoreix l'aprenentatge.
7. Aprendre és construir connexions horitzontals, globalitzades.

El model de la UOC del 1995 podria subscriure els set principis expressats per l'OCDE quinze anys després. Tanmateix, en tot aquest temps hem après moltes coses sobre l'ensenyament i l'aprenentatge en línia i ara disposem d'una tecnologia molt més potent de la que teníem. També ha canviat substancialment la informació disponible digitalment, la manera com les persones integren les tecnologies en les seves activitats quotidianes i, en darrer terme, la manera com aprenen. D'altra banda, fa vint anys estàvem sols i avui ens movem en un entorn molt competitiu on la qualitat de l'oferta és la que marca la diferència.

Per aquestes raons, és imprescindible que posem al dia el nostre model i que recuperem el lideratge que vam tenir al començament. No es tracta de canviar-ne els fonaments, sinó d'actualitzar-ne l'aplicació i d'obrir les portes a alternatives de futur que ens ajudin a dissenyar la UOC que voldrem més enllà del 2020.

2.1. Un model centrat en l'estudiant

En primer lloc, cal mantenir ferma, més que mai, la divisa del model centrat en l'estudiant. L'actualització del model de la UOC ha de tenir en compte, abans de res, les demandes dels estudiants, tant en el tipus de programes que oferim com en el conjunt de recursos que posem al seu abast perquè aprenguin amb la màxima eficiència. L'estudiant de la UOC disposa de poc temps i aquest és el seu valor més preuat. Cal ajudar-lo a aprofitar aquest temps al màxim i incrementar els elements de personalització en el conjunt del model.

2.2. El disseny dels programes

El model educatiu de la UOC no se cenyeix als processos d'ensenyament i aprenentatge. La UOC sempre ha volgut donar resposta a les demandes dels estudiants i a les seves necessitats. El model educatiu de la UOC comença pel **disseny dels programes formatius**. El disseny curricular del programa, la definició dels objectius d'aprenentatge i de les competències que ha de desenvolupar l'estudiant han d'estar formulades des de les necessitats d'ocupabilitat que tenen aquests estudiants i des de l'aspiració d'esdevenir ciutadans formats per a un món global, amb capacitat de pensar críticament i de ser autònoms per a continuar aprenent al llarg de la vida. La satisfacció d'aquestes necessitats obliga a revisar permanentment els programes, a considerar-los com una unitat i no només com una suma d'assignatures, a definir competències transversals compartides, a enfocar-los des de perspectives més interdisciplinàries i a tenir en compte una procedència progressivament més internacional del estudiantat.

2.3. Les unitats d'aprenentatge en què s'organitzen els programes (matèries, assignatures, projectes, tallers, etc.)

Cada programa, en funció dels coneixements i competències que vol desenvolupar, s'organitza en unitats docents diverses: assignatures, tallers, projectes, etc. Per a cadascuna d'aquestes unitats s'elabora un pla docent que esdevé la **guia d'aprenentatge de l'estudiant**. El pla docent incorpora, en primer lloc, la proposta d'**activitats d'aprenentatge** que ha de seguir l'estudiant al llarg del semestre per a assolir-ne els objectius.

Aquestes activitats poden ser de naturalesa molt diferent en funció del tipus de disciplina. Sense voler ser exhaustius, anirien des de la lectura comprensiva o l'anàlisi crítica de textos passant per la resolució de problemes; l'aplicació dels coneixements a la resolució de casos pràctics; l'exercitació de determinades tècniques; l'elaboració, per part del·l'estudiant, de textos, vídeos o altres productes que mostrin l'assoliment d'aprenentatges; la creació utilitzant diversos llenguatges; la pràctica per a la consolidació del domini de determinades habilitats; l'experimentació en laboratoris o tallers; el desenvolupament de projectes que integren coneixements i competències de manera globalitzada; les pràctiques professionalitzadores en entorns virtuals o físics, etc.

L'enumeració de possibilitats és molt àmplia, i en funció de les disciplines i els objectius dels programes hi predominaran un tipus d'activitats o un altre. Una bona part d'aquestes activitats es poden dur a terme individualment o treballant en equip de manera col·laborativa, en funció dels objectius d'aprenentatge que es vulguin assolir.

El denominador comú és el foment de l'aprenentatge de l'estudiant mitjançant l'acció, en detriment de les propostes que promoguin la passivitat de l'estudiant o un aprenentatge principalment memorístic.

2.4. Un model competencial

L'enfocament per **competències** que ha assumit el nostre sistema universitari, en el marc de l'**espai europeu d'educació superior** (EEES), i que també incorpora la UOC en el seu model educatiu, implica una formulació diferent dels programes i les unitats d'aprenentatge respecte d'anteriors models. Tal com especifica la Unesco en el document recentment publicat *Repensar l'educació*, les competències es refereixen a la capacitat d'emprar coneixement, entès àmpliament com la combinació d'informació, comprensió, habilitats, valors i actituds en contextos específics i en resposta a demandes específiques.

L'adquisició de competències en integrar tot tipus de coneixement pot esdevenir, alhora, objectiu de l'educació i mitjà per a l'adquisició dels diversos coneixements. No cal formular competències i coneixements separatament, però cal assegurar que les activitats d'aprenentatge que proposem al·l'estudiantat permetin l'adquisició d'aquesta variada gamma d'aprenentatges.

El treball per competències exigeix l'ús de metodologies que permetin posar a prova la solidesa i profunditat amb què s'adquireixen els diversos coneixements, l'exercitació i posada en pràctica de les habilitats que es volen promoure i accions vivencials que permetin activar valors i actituds.

2.5. Els recursos d'aprenentatge

Perquè l'estudiant pugui progressar en el seguiment d'una assignatura, a banda de les activitats que se li proposen cal que tingui accés al conjunt de recursos que li han de proporcionar la informació necessària per a poder assolir els objectius d'aprenentatge. Aquests recursos han d'estar supeditats als mateixos objectius d'aprenentatge i a les activitats que es demanaran mitjançant el pla docent.

Històricament, els recursos d'aprenentatge de la UOC estaven basats en els **mòduls didàctics en paper**, elaborats expressament per a ser utilitzats a les diverses assignatures. Aquests mòduls han estat clau en la concreció del model durant molts anys, però avui ja han quedat superats. D'una banda, perquè només utilitzaven recursos textuais en un món que ja és multimèdia, i de l'altra, perquè la poca flexibilitat que tenien no permetia actualitzacions àgils dels continguts ni adaptacions als canvis introduïts en el plantejament de les assignatures.

El nou sistema de disseny i elaboració dels **recursos d'aprenentatge** és una peça clau en l'evolució del model i ha de promoure un salt qualitatiu en els formats dels continguts que es posen a l'abast de l'estudiant i en la flexibilitat per a anar-los adaptant a les noves necessitats.

La digitalització dels recursos d'aprenentatge ens ha de permetre, a mitjà termini, la incorporació de marcadors que ajudin a conèixer el comportament del·l'estudiantat en relació amb aquests recursos i, per tant, a saber com millorar-los i a incorporar-hi sistemes automàtics d'acompanyament docent, complementaris de l'acció sempre necessària del professorat.

Es tracta que per a cada **unitat d'aprenentatge** tinguem una o diverses **estructures modulares** (que avui anomenem **NIUS**) que puguin integrar textos, imatges, enregistraments d'àudio, vídeos, representacions gràfiques, simuladors, etc. provinents de fonts pròpies, mitjançant encàrrecs d'autoria o recursos disponibles a la Biblioteca, o bé de fonts alienes, mitjançant acords amb altres institucions, utilitzant recursos en obert o comprant productes disponibles al mercat. Cal aprofitar els beneficis dels formats multimèdia, triant, en cada cas, l'òptim per a facilitar la comprensió dels continguts als estudiants.

Hi ha molts conceptes, exemples pràctics o informacions que arriben millor en un format audiovisual, hi ha representacions i simulacions que faciliten la comprensió de conceptes o procediments complexos, hi ha formats que permeten a l'estudiant accedir als continguts mentre s'estan movent (el cas de l'àudio, per exemple) i hi ha altres continguts que necessiten el rigor del text escrit per a poder ser entesos.

Es tracta de trobar el format més adequat per a cada necessitat, tenint en compte que l'aprenentatge s'ha de poder dur a terme des de qualsevol lloc, en qualsevol moment. També és molt important identificar quins continguts tenim disponibles entre els recursos propis o aliens ja existents i en quins val la pena invertir per a tenir-ne versions noves o actualitzades.

Per a acabar, cal tenir present que cada vegada es farà més difícil distingir entre **recursos** i **espais d'aprenentatge**. Un laboratori, per exemple, és un espai i un recurs al mateix temps. Determinades aplicacions per al treball col·laboratiu ajuden de tal manera que, més enllà de ser un espai virtual, esdevenen també un recurs per a aprendre a treballar-hi. En la virtualitat, recursos i espais tendiran a integrar-se i a definir-se fora de les aules. En un futur no gaire llunyà podem imaginar estudiants col·laborant entre ells i seguint els seus professors i professores en alguna xarxa social. En qualsevol cas, les eines com el NIU són instruments i no finalitats, i aniran evolucionant a mesura que ho facin les necessitats del model.

Exemple de NIU

Universitat Oberta
de Catalunya

Formació bàsica per a la docència a la UOC (eLC License)

Quines responsabilitats tinc com a PRA?

2 h 8 min temps mínim de lectura i comprensió

Qui acompanya
l'estudiant en el
procés
d'aprenentatge i
com ho fa?

5 min

Dedicar temps al
disseny és invertir
en un millor
aprenentatge

3 min

El disseny d'una
assignatura en línia
en set fases

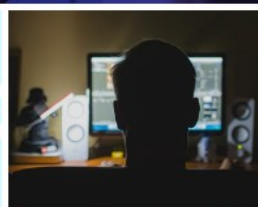
50 min

Disseny, seguiment
i avaluació:
funcions del PRA

15 min

El professor col·laborador:
facilitador de
l'aprenentatge

2 min

Un enfocament
constructivista del
disseny d'accions
formatives

3 min

Com és una aula a la UOC?

20 min

El blog de les aules: tota la
informació sobre els
recursos i eines de l'aula

30 min

2.6. L'acompanyament docent

El model de la UOC seria un model d'autoaprenentatge si no disposés de professorat expert que acompanya l'estudiant de manera contínua. Des del primer moment la UOC ha tingut professorat a les aules virtuals treballant al costat dels estudiants. Aquest continua sent un dels pilars fonamentals del model. Avui, però, la tecnologia ens permet fer avenços significatius en el sistema d'ajudes al·l'estudiant durant el seu procés d'aprenentatge. L'acompanyament del professorat es pot veure reforçat per **sistemes automàtics de retorn** que poden estar incorporats en els mateixos recursos d'aprenentatge o en els entorns on els estudiants fan les activitats. Aquesta **automatització progressiva** dels aspectes més bàsics del retorn ha de permetre que el professorat se centri en tasques d'acompanyament de més valor afegit i més personalització de cara als estudiants.

Aquest és el repte dels pròxims anys: incrementar la personalització i millorar el retorn, de manera sostenible, amb el suport de la tecnologia i amb una focalització més eficient de l'acompanyament del professorat. Un acompanyament que ens ha de permetre la diferenciació del model i una lluita més efectiva contra la sensació de solitud de l'estudiant, que sovint és un factor de pes en l'abandonament.

2.7. L'avaluació

En el model de la UOC l'avaluació formativa és clau. L'**avaluació contínua** ha de permetre a l'estudiant conèixer la seva evolució en els aprenentatges per mitjà del retorn.

L'avaluació no es pot limitar a certificar l'assoliment dels aprenentatges previstos, sinó que ha d'ajudar l'estudiant a saber en què ha de millorar i què pot fer per a aconseguir-ho.

Des d'aquest punt de vista, l'avaluació contínua ha d'evitar esdevenir una mera acumulació de proves parcials no recuperables. Els sistemes d'avaluació han de ser coherents amb l'enfocament competencial dels programes i, sense perdre la seva funció acreditadora, s'han d'integrar molt més en els processos i les activitats d'aprenentatge del·l'estudiant. Els avenços en la identificació de la identitat de l'estudiant en els processos d'avaluació en línia ens han de permetre anar cap a activitats d'avaluació que no exigeixin presencialitat i a un pes més important de l'avaluació vinculada al treball quotidià de l'estudiant, mitjançant portafolis digitals, rúbriques i altres formats que permetin valorar acumulativament els avenços dels aprenentatges i en coherència amb el model competencial dels programes.

2.8. Recursos per a estudiants globals

L'**estratègia de globalització de la UOC** també demana un enfocament dels programes orientat a la formació de ciutadans globals. Aquesta estratègia s'ha de plasmar tant en la definició de les competències de cada programa com en la selecció de continguts i activitats d'aprenentatge que es proposen al·l'estudiantat. D'una banda, per a poder atendre adequadament estudiants de procedència diversa que coincideixin en un mateix programa o assignatura, i de l'altra, perquè tot estudiant, vingui d'on vingui, disposi d'eines per a entendre i actuar en un món globalitzat.

Des d'un punt de vista pràctic, així mateix, cal considerar la procedència diversa dels estudiants a l'hora d'elaborar les activitats d'aprenentatge i els recursos, evitant al màxim la utilització de material analògic i la necessitat de fer trameses als estudiants que, quan viuen en països llunyans, resulten molt complicades. Sempre que hi hagi disponible un recurs digital, cal evitar la utilització de recursos físics similars.

2.9. El temps d'aprenentatge

Des de la promulgació de l'EEES, els **crèdits ECTS** compten el temps a partir de l'activitat de l'estudiant. Es considera temps lectiu l'assistència a classe, el temps d'estudi fora de les aules, els treballs que elaboren els estudiants, el temps dedicat a les avaluacions, a exàmens, a fer pràctiques i el temps invertit en tasques d'adaptació als entorns d'aprenentatge. Sabem que els estudiants de la UOC tenen el **temps com a valor més preuat** perquè els és escàs. El disseny dels processos d'aprenentatge dels estudiants ha de tenir en compte en tot moment aquest factor. Cal que l'estudiant sàpiga, per a cada activitat o tasca que se li encarrega, quin és el temps previst per a poder-la fer. I de la mateixa manera que en la presencialitat els crèdits no equivalen a les hores d'assistència a classe, a la UOC no poden equivaler al temps que s'ha d'invertir en la comprensió dels recursos d'aprenentatge.

En aquest sentit, el temps dedicat a la comprensió i a l'apropiació dels continguts relatius als recursos d'aprenentatge de cada assignatura més el conjunt d'activitats que es proposen als estudiants no pot excedir, en cap cas, la seva durada prevista en crèdits. Es poden suggerir altres recursos i activitats per a qui vulgui ampliar o aprofundir determinats coneixements, però s'han de diferenciar clarament dels que es posen a disposició dels estudiants i que són d'utilització obligatòria en el seguiment de l'assignatura.

2.10. L'autonomia del professorat

El **model educatiu de la UOC** necessita compartir un conjunt de **principis** i **criteris**, estandarditzar

alguns processos i una qualitat homogènia dels recursos i els entorns que posa a l'abast del·l'estudiantat. D'altra manera, no existiria tal model. Tanmateix, el model de la UOC s'actualitza per a incrementar l'autonomia del professorat a l'hora de dur-lo a la pràctica.

En primer lloc, mitjançant la **diversificació de recursos** que permet adaptar millor el que fem a cada programa o unitat d'aprenentatge. És el professor o professora qui decideix, en última instància, quin tipus d'activitats proposa al·l'estudiantat, com enfoca les activitats d'avaluació i quin tipus de recurs prioritza a cada assignatura. Els límits d'aquesta autonomia en l'àmbit acadèmic només els marca la coherència amb els principis bàsics del model.

A la pràctica hi ha altres limitacions no acadèmiques que no es poden obviar: els aspectes legals derivats dels drets de propietat intel·lectual, la disponibilitat pressupostària per a elaborar els recursos i desenvolupar els entorns d'aprenentatge i la necessària homogeneïtzació de la qualitat i l'accessibilitat dels esmentats recursos.

En qualsevol cas, en el disseny i el desenvolupament de les assignatures o altres unitats d'aprenentatge, el professorat ha de tenir present la coherència amb els objectius i les directrius dels programes a què pertanyen, la coherència entre les competències i els objectius d'aprenentatge que es volen assolir i les activitats d'aprenentatge i avaluació que es proposen al·l'estudiantat, i entre aquestes i els recursos d'aprenentatge que es posen al seu abast.

Pel que fa als recursos, les unitats tècniques que els produeixen faran els màxims esforços per a poder-los elaborar amb la **millor qualitat** i el **mínim cost de producció possible**, i el professorat caldrà que seleccioni molt bé en quina part

d'aquests recursos inverteix en nova autoria i en quina aprofita recursos ja existents a la mateixa universitat o en obert a la xarxa. La nova generació de recursos d'aprenentatge no serà viable si no s'aconsegueix un equilibri entre recursos nous i recursos ja disponibles.

D'altra banda, en el nou model d'elaboració de recursos d'aprenentatge el professorat ha de tenir més facilitat per a modificar o millorar de manera ràpida i flexible els continguts que tinguin una caducitat freqüent o els que, per raons d'actualitat o d'oportunitat, convingui incorporar amb poca antelació. Cal tenir en compte, a més, que la modificació parcial de continguts ara serà més àgil que quan s'elaboraven els mòduls didàctics antics, de manera que també serà més fàcil actualitzar parcialment les assignatures quan convingui.

2.11. El nou paper de l'eLearnCenter

En aquesta nova etapa d'impuls i actualització del model educatiu, l'eLearnCenter (eLC) esdevé el principal agent d'ajuda al canvi. El centre integra les funcions de promoure i incentivar la recerca i la innovació que es fa des de la UOC en el camp de l'aprenentatge en línia i, al mateix temps, vetlla per l'actualització i la millora contínua del model educatiu i per a facilitar-ne la implementació. Fa de planta pilot de nous desenvolupaments i estudia noves maneres de millorar el retorn als estudiants, de promoure l'aprenentatge de competències i de desenvolupar una nova generació de recursos docents que, aprofitant tot el potencial de les TIC, facilitin un aprenentatge més bo i més eficient. També ajuda a dissenyar nous projectes interdisciplinaris i noves eines per a titulacions que fins ara no havíem fet mai en la modalitat en línia o a pensar mesures que ajudin a reduir l'abandonament dels estudiants.

El nou eLC treballa molt a prop de les àrees que donen suport a l'acció docent i ho fa posant-se al servei del professorat per tal d'ajudar-lo a fer millor la seva tasca docent. Per aquesta raó, tot el professorat pot col·laborar amb l'eLC i té dret a rebre el seu suport.

El disseny del nou eLC es fa amb l'assumpció que aquest centre és l'agent que ha de facilitar i promoure el canvi, però que el canvi no vindrà ni es consolidarà si no el fa seu i l'implanta el principal protagonista de l'acció docent: l'equip de professorat.

3. Les pròximes actualitzacions del model

En la segona part d'aquest document hem fet referència als **reptes d'actualització** del model educatiu que tenim avui sobre la taula i a les millores que ja estem implementant en els diversos programes. Però els processos de digitalització que afecten el conjunt de l'activitat humana, i particularment l'educació, estan evolucionant molt de pressa i no en podem quedar al marge.

En els pròxims anys el model s'haurà d'adaptar a les noves possibilitats de les tecnologies digitals, i aquesta adaptació demanarà descartar tant com sigui possible l'ús de recursos analògics. Tota la cadena de serveis que dona la UOC, activitat docent inclosa, haurà de tendir a la digitalització.

Aquesta **digitalització** ens durà a la plena ubiquïtat dels nostres entorns d'aprenentatge, adaptats a tot tipus de dispositius que es podran sincronitzar entre ells, i a la virtualització de tots els processos de docència i d'avaluació, que podran aspirar a un nivell de personalització molt més alt. Amb la digitalització, aquests entorns ja no caldrà que imitin la presencialitat, les seves denominacions i les seves limitacions. Molt probablement deixarem de parlar d'aules, de biblioteques o d'exàmens tal com avui els coneixem per a donar pas a **entorns d'aprenentatge adaptats a cada estudiant**, que combinaran els espais de la UOC amb espais personals i espais externs, com ara les xarxes socials.

Només si som digitals serà possible extreure i relacionar totes les dades sobre l'acció docent i els processos d'aprenentatge, per a poder tenir evidències sobre les maneres més efectives de millorar aquests processos i poder prendre molt més objectivament les decisions que calguin.

I només si aconseguim ser digitals ens podrem plantejar seriosament ser globals i arribar en igualtat de condicions a tots els nostres estudiants, siguin on siguin. Les futures actualitzacions del model educatiu hauran de preveure amb tota probabilitat aquest nou escenari.

Bibliografia referenciada

Dumont, H.; Istance, D.; Benavides, F. (ed.). (2010). *The Nature of Learning: Using Research to Inspire Practice*. OECD. <https://www.oecd.org/edu/ceri/50300814.pdf>

Unesco (2015). *Repensar l'educació: vers un bé comú mundial?*
<http://www.unescocat.org/fitxer/3683/Repensar>